

KIRGIZ SINEMASININ ASİ ÇOCUĞU

"AŞIRBEK ÇOKUBAYEV"

Yrd. Doç. Dr. Ahmet Güngör

4.12.1947 yılında OŞ'un Özgön ilçesinde dünyaya gelir. Moskova'da Sinema Enstitüsünden 1969 yılında mezun olur. 1970 yılından itibaren tiyatrodaki değişik rolleri oynamaya başlar. 1980 yılında TaŐkent'teki Tiyatro Enstitüsünü bitirir.

Çokubayev'in kardeşlerinin hepsinin on parmağında on marifet vardır. Kızkardeşi Döölötkan sirklerde gösteri sanatçısıdır. 'Kırk Kız' gösteri oyununun yaratıcısı da kendisidir. Çınara her zaman sosyal yönü güçlü, elçilik görevinde bulunmuş aktif bir insandır.

Kardeşi Edilbek BGİK mezunu ve tehlikeli sahnelerin dublörüdür. Eşi Gülnara 'Ak İlbirstin Tukumu' filminde Kocacaş'ın sevdiği zengin beyin eşi Ayke rolünü başarıyla oynar. Gülnara aynı zamanda Kırgızistan güzelidir. Aşır'ın diğer kızkardeşi de Oş'ta öğretmendir.

Aşırbek'in babası tiyatro oyuncusudur. Teyit Çal'ın oğlu Kurmanbek rolüyle hafızalarda silinmez izler bırakır. Aşırbek babası vasıtasıyla sanatın, tiyatronun tozunu erken yaşta yutmaya başlamıştır. Oturdıkları semt ve mahalle adeta açık hava tiyatrosu sahnesi gibidir. Ünlü tiyatro ve sinema oyuncularını Beyşenaliyeva, Mademilova, Omurkanova, Çodranov vd. babasının yakın arkadaşları aynı zamanda onun da dostlarıdır.

Çocuklarının kendisi gibi sinema ve tiyatrodaki oyuncu olmasını teşvik etmez. Her iki çocuğu da (Adil ve Kılıç) iki yabancı dil bilen

ve iktisat mezunu gençlerdir. Her ne kadar böyle olsa da Cengiz Han filminde Adil, Cengiz Han'ın oğlu rolüyle sinema tecrübesini de yaşamış olur. Kılıçsa müzisyenliği tercih eder.

Çocukluk günlerini şöyle anlatır: " Bir sanat ve kültür mahallesinde yaşıyor gibiydim. Sonra Dzerjinka'ya göçtük. Orada sokak kavgalarına katıldım, sigarayla erken yaşta tanıştım. Zor da olsa bu kötü alışkanlıktan kurtuldum. Patenlerimizi ayağımıza takıp rahmetli Bolot Karakayev, Sveta Arıstanova (şimdiki 6 no'lu okulun müdürü) ve Erkin Kasımov (halk artisti) ile paten sahasına gider, kayardık. Şehir havuzunda öğleye kadar yüzerdik. Yemekhanede makarnamızı yer, tekrar havuzda kendimizi bulurduk. Şimdi o havuzun yerinde Ak Üy (Meclis Binası) dikildi. Güzel günlerdi. Babamı da genç yaşında (45) kaybettim.

Çocukluk ve gençlik yıllarındaki Frunze (Bişkek) şehri gözünde tüter: *'Bişkek'in merkezinde yaşıyorduk. Toktogula- Pervamayskaya caddesinin kesiştiği bölge... Geniş bahçeli ve avlusu olan evler... Ayrıca o bölgede top oynayabileceğimiz geniş alan ve sahalar vardı. Kendi aramızda boks yapıyor, tvist oynuyorduk. Şimdi herkes o güzelim avlusu, bahçesi olan evleri terk edip apartmanlarda yaşamaya başladılar. Şehirde büyük marketlerin alışveriş merkezlerinin olması elbette güzel... ama eski Frunze'nin doğal güzelliğini özlediğimi de itiraf etmeliyim. Şehirde hamamlara, komsomol gölüne yüzmek için sık sık giderdik.'*

Eşi Aygül'le tanıştığı günü heyecanla anlatır: 'O zamanlar hep *Sirano de Berjerag*'ın rolünü oynamayı hayal ediyordum. Bu arada *Petruçço* rolünün provalarını da ihmal etmiyordum. Bu rol benim için çok önemliydi. Bu arada Aygül'ü kütüphaneye çağırıp bir şiir okudum... İçten ve tüm benliğimle... Aygül'ün bu şiir karşısında duygulandığını gözlerinin içine baktığımda anladım.

Eşi Aygül'e, Aşır'la nasıl tanıştıkları sorulduğunda: 'Daha dün gibi... 30 Nisan 1969 yılında arkadaşım *Dzerjinka*'da gezerken onunla tanıştık. O da bir arkadaşıyla orada geziyordu. Arkadaşım *aramızda İngilizce konuşurken onların anlamadığını düşünüyorduk.*

Bizimle tekrar buluşmak istediler.

*Bizi kararsız görünce Aşır: 'If you don't want, you may go' deyiverdi. Kız arkadaşım *şaşıırıp öylece kalakaldık.*' diye cevap verir.*

Çapayev Sovyetler Birliği Devlet Sinema Enstitüsünde Aşırbek'in hocası Boris Baboçkin'dir. Aşır, tiyatrodaki Boris Baboçkin'i hep üstadı olarak görür. Baboçkin, Çapayev rolüyle tiyatro okullarında ders olarak anlatılan biridir. Her öğrenci onu örnek alır. Ona göre

kötü ya da iyi rol yoktur. Büyüğü, küçüğü de olmaz. 1970'li yıllarda ünlü Yelena Solovey ve birçok ünlü aktrisle sınıf arkadaşısıdır. Kırgız Dram Tiyatrosunda ise Kümüşaliyeva, Kızıkeyeva, Kutuykova, Umuraliyev, Cumdılovlarla aynı sahneyi paylaşır.

Tiyatrodaki önceleri küçük rollerle başlayan Samoylev, Sergeev, Smoktunovskiy gibi usta oyuncular zaman geçtikçe oyunculuklarıyla devleşirler. Bu sanat insanları, Aşır'ın sahne arkadaşı, meslektaşı her birinden bir şeyler öğrendiği hocaları olur...

Usta oyuncu o günlerden bahsederken duygulanır: '*Baken Kızıkeyeva, Kırgızistan'ın en ünlü aktristlerinden biriydi. Sovyetlerin dağılmasıyla birlikte tiyatrodan ayrılmak zorunda kaldı. Çocuk tiyatrosuna gönderildi. Evi barkı olmadığı için tiyatro onun evi ocağı oldu. Sabira Kümüşaliyeva'nın hayatı ise daha başka... Riskulov'un desteğiyle tiyatrocusu oldu. Büyük oyuncuydu ve komedinin duayeniydi. Darkul Kuyukova, tiyatrodan kazandığıyla çocukluğunu büyütüp okuttu.* □ *Sovetbek Cumadılov, Ömer Hayam, III. Richard ve Carasbay rolleriyle efsaneleşti. Müthiş bir zekaya sahipti. Verilen metni kısa zamanda ezberleyip sahnede yerini alırdı.'*

Kıdıkeyeva'nın anısına belgesel tadında bir televizyon programı hazırlamak ister. Televizyon ve yapımcıların mali desteği olmayınca Almatı'dan A-Studio ve Daana'yı konser verdirmek için Kırgızistan'a davet eder. Ancak bu organizasyondan sonra bir mali destek bulamaz ve hayal kırıklığına uğrar. Tiyatronun eski günlerdeki gibi canlı ve enerjik hayatına dönmesi için bugün de çalışmalarını sürdürmektedir.

Kırgızistan dışında yapılan bir çok uluslararası film festivallerinde gerek kendisinin rol aldığı gerek diğer Kırgız filmleriyle ilgili sinema eleştirmenlerinden hep övgü dolu sözler duyar. Oynadığı rolün hakkını verdiğini düşünerek bundan kendisi de memnun olur. Kırgız filmlerinin sanatsal ve estetik yönü bütün eleştirmenlerin dikkatini çekmektedir. Nitekim Aleksey Batalaov Moskova'da 'Beşkempir' filmini seyrettikten sonra: 'Filmlerinizin psikolojik derinliği hayranlık verici, takdir etmemek elde değil.' der. Aşır Çokubayev de: 'Ben de öyle düşünüyorum. 'Sarı Arka', 'Maş Botoy' bu dağların ve bozkırın ritmik melodisidir. Tabiatın bu güzelliği insanımızı ve Kırgız sanatını da derinden etkiliyor olsa gerek.' diyerek Batalaov'u destekler.

Aşır 80'li yılların ortalarında 'Her Bir Evde Bayram' oyununda oynar. Oynadığı bu rol, sanat hayatındaki en önemli dönemeçlerden biridir. Oyunda eşini deliler gibi seven koca rolündedir. Kahramanımız fotoğrafçıdır. Eşinin babası profesördür. Eşinin ailesi, kızının basit bir fotoğrafçıyla evlenmesini hiç hoş karşılamazlar. Fotoğrafçı uzun çaba ve gayretleri sonucu kendini bu aileye kabul ettirir.

Göçebe (Koçevnik) filminden önce Kazak filmlerinde ('Bozkırdaki Mücadele', 'Kardeşim Benim', 'Batır Bayan') hep acımasız bir bey, zalimliğiyle nam salmış zengindir. Oynadığı roller kötü karakterdir. 1969 yılından beri Kazak filmlerinde Cungar Han'ını ya da olumsuz bir kahramanını canlandırır.

'Göçebe' filmi 40 milyon dolarlık bütçesiyle ses getiren önemli bir filmidir. Filmde İbragimbekov, Bodrov ve Hollywood ve Kazakistan'ın ünlü aktörleri rol alır. Aşır bek sanat hayatında ilk kez rolünü İngiliz dilinde oynar.

Sanat hayatında Kırgızistan'ın kırsal bölgelerine varıncaya kadar gider, tiyatro turnelerine katılır. Oradaki amatör gençlere tiyatro ve oyunculuk dersleri verir. Radyo ve televizyon filmlerine dublaj ve seslendirme yapar. Bişkek'teki tiyatro stüdyosunda tiyatro ve oyunculuk dersleri verir.

Manas ve Manas'ın Oğlu Semetey adlı oyunların sahneye uyarlaması ve sahnelenmesine katkıda bulunur. İ. Şvarts'ın 'Yılbaşı' ve M. Bayciyev'in 'On İki Gün' tiyatro oyunlarının yönetmen ve yapımcılığını yapar.

1996 yılından beri seyrettiğim filmlerindeki oyunculuğuna hayran kaldığım Aşırbek Çokubayev'i ilk, rahmetli Salıcan Cigitov'un aşında gördüm. Taziyeye gelenlere ünlü, efsane oyuncu kimliğini bırakarak yemek ikram ediyordu. Beyazperdenin karakter oyuncusu, canlandırdığı karakterlerle hafızalarda silinmez izler bırakan usta aktör, mütevazi kimliğiyle misafirleri karşılıyordu.

O sade ve mütevazi hayatında egolarını aşmış, özgürlüğüne düşkün, dobra konuşmayı seven, inandığı biçimde de yaşamayı prensip edinen, mesleğine aşık bir sanatçıdır.

Sanatına saygı duyup özveriyle çalışanların samimi ve içten itirafında Türk sanatçı Şevket Altuğ bunu bir televizyon programında şöyle ifade eder: 'Beğendiğim bir rol olursa, o rolü oynamak için yönetmenin kapısında yirmi dört saat beklerim.'

Aşırbek de mesleğini seven biri olarak on sekiz yaşındaki bir gencin heyecanı ve hazzını yaptığı işle yaşar ve yaşatır.

Kamera önünde rolünün hakkını verir. Zalim bir bolıs, ağa sultansa elinde kamçısı, atı ve pervasız bakışlarıyla etrafındakilere korku salan bir kimliğe bürünüverir. Seven bir koca ise sevdiği kadına dağlardan kar olup eriyerek ırmak gibi çağlayan bir nehre dönüşüverir.

Ünlü 6 no'lu okuldan arkadaşlarıyla beraber kovulan kavgacı ve haylaz çocuk Aşır Çokubayev, 1994 yılında 'Kırgız Cumhuriyetinin Milli Aktörü' unvanıyla ödüllendirilir.

Türk sinemacılar, yönetmenler, yapımcılar!

Filmlerinize, dizi filmlerinize renk, heyecan, canlılık katacak kardeş Kırgız halkının efsane oyuncusu Aşırbek Çokubayev'in olduğunu asla unutmayınız!

Çünkü ikinci bir Aşırbek Çokubayev yok.

Tiyatro Oyunları ve Almış Olduğu Roller

Eserin Yazarı

Eserin Adı

Oynadığı Roller

W. Shakespeare

Romeo ve Juliette

Paris

W. Shakespeare

Othello

Kassio

K. Çapek

Mat

Peter

S. Figareydo

Ezop

Agnostos

N. Ostrovskiy

Bez vini vinovatie

Suçsuz Suçlular

Milovzorov

N. Gogol

Cenitba

Anuçkin

N. Gogol

Ölü Canlar

Nozdrev

V. Vişnevskiy

Optimist Trajedi

Aleksey

N. Baytemirov

Urkiya

Kozu

M. Karim

Ay Tutulduğu Gece

Akıgeet

M. Bayciev

Kococaş

Kococaş

M. Bayciyev

Her Bir Evde Bayram

Sapar

C. Sadıkov

Seytek

Seytek

Filmler ve Oynadığı Roller

Filmin Adı

Prodüksiyon

Oynadığı Roller

Наш	Гани	(Bizim Gani)
-----	------	--------------

Kazak film	
------------	--

Sardar

Погоня степи (Bozkırda Mücadele/ Kaçış)

Kazak film	
------------	--

Kudre

Батыр	Баян	(Batır Bayan)
-------	------	---------------

Kazak film

Golden Seren

Легенда о любви (Aşkın Efsanesi)

Kırgız film

Tölök

Потомок белого барса (Beyaz Parsın Soyu)

Kırgız Film

Kasen

Очарованный странник (Muhteşem Gezgin)

Mos Film

Bulat

Захар Беркут (Zahar Berkut)

Dovjenko

Gita

Чингизхан

(Cengiz Han)

Italya

Ali

Кочевник (Göçebe)

Hollywood ve Kazakfilm ortak yapımı

Vali

Kaynak:

1. Dinara Beyşenaliyeva, Asaba, 22- dekabr, 2000 cıl